

Gaetan Carlier: “Onderwijs heeft iets verheffends”

Voor Gaetan Carlier (40) was op zijn 30ste leraar worden een late maar zeer sterke roeping. Zijn missie? Lesgeven in Brussel aan kinderen in armoede. Hij wil hen laten opgroeien tot kritische burgers die hun lot in eigen handen nemen. Dat is ook zijn verhaal. Hij groeide op in een gezin in armoede maar kreeg kansen en greep ze. “Rond mijn zestiende ben ik met de juiste mensen in contact gekomen. Ik heb veel geluk gehad”, zegt Gaetan.

Hoe Gaetan terugkijkt op zijn jeugd in armoede, verwoordt hij zeer tastbaar in een brief aan Hameed¹, een Iraakse vluchteling: “De laatste dagen van de maand schafte de pot vaak pannenkoeken, oplospuree of havermoutpap. Geld voor betere voeding hadden we niet, omdat het loon van mama nog niet op de rekening was gestort. Dat was dan altijd wachten tot de derde week van de maand. Toen klonk er vaak een zucht van opluchting in huis. Terug wat ademruimte. Elektriciteits-

rekeningen kunnen worden betaald. De deurwaarder nog even uitgesteld. Op school was ik vaak het slachtoffer van pesterijen omwille van de tweedehandskledij die ik droeg. Diverse vechtpartijtjes op de speelplaats vonden haar oorsprong in een tot op de draad versleten trui. Bij de basketbalploeg pronkten al mijn vrienden met de nieuwste Nike's en Reeboks. Elk seizoen opnieuw. Ik was al blij met een witte zool. Zo kon ik tenminste zonder boze blik van de trainer het

veld op. Maar de toespelingen van mijn kameraadjes bleven. Witte zolen of niet. Op mijn twaalfde ben ik er dan ook mee gestopt. Basketters vind ik nu nog burgerlijke nerds. Alles verandert, maar littekens blijven. En toch heb ik veel geluk gehad. Rond mijn zestiende ben ik met de juiste mensen in contact gekomen. Ik kan mijn toenmalige vriendenkring en liefjes niet dankbaar genoeg zijn. Zeker, de schaamte bleef. Hoe kon ik de beschimmelde muren, de muffe badkamer en een zichzelf verwaarlozende vader aan de buitenwereld tonen zonder door de mand te vallen? Ik was immers zoals mijn vrienden. Zo wou ik het toch laten uitschijnen. En mijn thuissituatie zou me verraden. Vele van deze vrienden zijn dus ook nooit bij me thuis geweest. Uiteindelijk overwon de schaamte altijd, zelden de

Ik geloof in maatschappelijke verandering. En die gaat er vooral komen van mensen in armoede.

vriendschap. Maar ze lieten me wel zien dat iets anders mogelijk was. De zaadjes der verlichting werden toen gezaaid en het was een kwestie van tijd eer de scheutjes uitkwamen. Vandaag heb ik een vrouw, een huisje, een tuintje, twee kinderen en een redelijke bagage om mee te kunnen praten over kunst, literatuur en politiek. Alles verandert, maar littekens blijven.”

Hoe komt het dat je op je dertigste in het onderwijs bent gestapt?

Leraar worden was zeker niet mijn eerste droom als kind. Ik heb wetenschappen-wiskunde gevolgd. Daarna wou ik geschiedenis studeren aan de universiteit. Dat vak interesseerde mij. Maar ik had niet de discipline om het af te maken. Ik kreeg ook geen ondersteuning van mijn ouders. Op kot in Gent begon het leven en het feesten voor mij. Weg van thuis. Achteraf heb ik wel spijt dat ik niet afstudeerde, want ik denk dat ik het wel aankon. Ik had dus geen werk en kwam in een VDAB-circuit terecht. Ik had mijn talen mee, kon overweg met de computer, dus ik kon eigenlijk alleen maar administratief bediende worden. Via een Leonardo Da Vinci-project liep ik stage als bediende in Engeland. Ik heb daarna gewerkt in boekenwinkels, bij bpost ... Maar dat was het niet. Ik wou terug gaan studeren. Mijn vrouw zei: Gaetan, je hebt een goede maatschappelijke en politieke visie, je kan overweg met kinde-

ren, dus waarom kies je niet voor onderwijs? Waarom niet? Dan ben ik aan de lerarenopleiding aan de EHSAL begonnen, als 27-jarige tussen 18-jarigen, vooral meisjes. Ik kwam in het studententevrecht, mijn vrouw werkte. Dat was niet altijd gemakkelijk voor haar.

Je was meteen de slimste van de klas?

Dat moet ik nuanceren (lacht). In het eerste jaar had ik enorm veel stress. Mijn hogere studies niet afgemaakt, mijn rijbewijs pas na vier pogingen gehaald, een muziekopleiding niet afgerond ... Zou dit mij dan wel lukken? De vrees zat er in. In het eerste jaar heb ik dan ook enorm hard gewerkt. Tot in het overdrevene. Tijdens het ingangsexamen wiskunde over de basiskennis zesde leerjaar zat ik zo gespannen als voor een examen in het middelbaar. Absurd. Maar ik slaagde. In het tweede jaar had ik meer vertrouwen en wist ik: dit komt goed. Medestudenten keken naar me op. Iedereen wou samenwerken met mij, ik had succes en bij momenten zelfs iets te veel zelfvertrouwen (lacht). In het derde jaar kreeg ik de kans om als stage drie maanden les te geven in Malawi. Een enorme verrijking. Ik kwam daar aan, opgeleid voor hoe-ken- en zelfstandig werk, maar dat lukte daar niet. Dat had ik na een week al door. Ik stond voor de klas, simpelweg met een krijtje in de hand, zonder methode of iets, heel basic. Ik heb mijn houding moeten veranderen en de leerlingen anders aanpakken. Het werd vaak meer een driloefening, bijvoorbeeld bij het leren van de tafels en werken met breuken. De leerlingen moesten aan de ingang van de klas de tafels opzeggen. Ging dat niet, dan kwam je de klas niet in, want dan konden we niet verder werken. Zo'n situatie kan je je hier niet voorstellen. Toen ik terug in België was had ik na

een maand opnieuw stage.

Het liep helemaal

fout. Mijn mentor zei: jongen toch, je bent hier in België, niet in Afrika. Ook wie stage had gelopen in Congo of Suriname zat met dezelfde problemen. We moesten de klik terug maken.

Kon je na je studies direct aan de slag?

Ik woon in Brussel, dus werken in Brussel is evident voor mij. Ik had mijn zinnen gezet op de Sint-Joris Basisschool. Dat leek mij een school met een visie. Ik had gehoord over hun project van wereldscholen met inleefateliers rond Senegal en zo. Ik heb gesolliciteerd en kon meteen beginnen. Ik heb acht jaar lesgegeven in het vijfde leerjaar. Dat is mijn favoriete leeftijd. Je ziet ze halverwege het schooljaar veranderen. Het zijn kinderen als ze binnenkomen en pubers - zeg maar - als ze buitengaan. Ze leren plannen, beginnen inzicht te krijgen in geschiedenis, aardrijkskunde, zijn al bezig met hun keuze voor het secundair onderwijs. Twee jaar geleden werd ik verantwoordelijk voor de ondersteuning in de derde graad. Samen met de collega's ontwikkelden we een WO-methodiek die dicht aansluit bij deze kinderen, dit doelpubliek. Ik heb nauwe contacten met het CLB. Mijn opdracht is ook zorgkinderen opvolgen, handelingsplannen opstellen, projecten in gang steken rond ouderbetrokkenheid, sociale vaardigheden op school, grensoverschrijdend gedrag. Ik ben hier tien jaar en al een ancien in deze school! In Brussel is er een groot verloop bij leerkrachten. Veel leerkrachten die van buiten Brussel komen, vinden op een bepaald moment een job dicht bij huis en zijn weg. Niet onbegrijpelijk. De helft van ons team is veranderd sinds ik hier startte. En toch. Ik vind dat de beste leerkrachten daar zouden moeten

werken waar de nood het hoogst is. En dat is hier in Brussel, maar ook in Antwerpen, ... Overal waar er een maatschappelijke context van kansarmoede is.

“Eén op de drie kinderen in onze hoofdstad leeft in armoede. Onderwijs kwetst en sluit kinderen uit vanaf een zeer jonge leeftijd en vergroot de ongelijkheden in plaats van ze te verminderen”, zegt Olivier Marquet, directeur van Unicef België. “We eisen dat de beleidsmakers hun verantwoordelijkheid opnemen ten opzichte van alle kinderen”.²

Klopt. Het interesseert ons (rechts) beleid niet wat onze jongeren hier in Brussel worden. Maar ik geloof er in. Ik zie dat aan kleine dingen. In het zesde leerjaar waren er 23 kinderen in de klas, waarvan veel uit de Anneessenswijk komen, een wijk die weinig toekomst biedt. Maar de meeste kinderen hebben nu hun diploma gehaald en die gaan het maken in het secundair. Die moeten er uitkomen. Ze zullen ook niet vergeten vanwaar ze komen. Onderwijs heeft iets verheffends voor mij. De leefbaarheid van onze maatschappij staat of valt met de kwaliteit van ons onderwijs. Ik weet dat ik de kansarmoede niet ga oplossen maar ik wil mensen leren nadenken over hun positie in de wereld en welke invloed ze daarop kunnen uitoefenen. Zodat ze

kunnen uitstijgen uit hun situatie. Ik kom uit een kansarm gezin en ik weet dat dit mogelijk is. Daarom vind ik onderwijs aan deze doelgroep belangrijk. Ik geloof in maatschappelijke verandering. En die gaat er vooral komen van mensen in armoede.

Het COV wil basisonderwijs in de lift. Wat moet er voor jou gerealiseerd worden voor onderwijs en het onderwijspersoneel?

Middelen, dus geld en personeel! En ook: kleinere klassen. Iedereen heeft de mond vol over individuele trajecten en differentiatie, ... en dan heb je in Brussel twintig leerlingen in je klas. Hoe kan je dan differentiëren zoals het moet? Hoe kan je elk kind een individueel parcours laten volgen? Je zit met zoveel verschillen in een klas, op taalniveau maar ook op vlak van sociale situatie. Je hebt heel sterke en heel zwakke leerlingen die samenzitten in je klas. Je moet soms op twee of drie niveaus werken. Op het einde van het jaar kom je dan uit op discussies in de klassenraad: hij is heel sterk in wiskunde, maar zwak in taal. Wat doen we? We laten die leerling overgaan want hem laten zitten helpt in ieder geval niet. Zijn taal zal niet ineens beter worden. Maar de kloof wordt natuurlijk altijd maar groter en groter ... Vorig schooljaar hadden we recht op GON-begeleiding voor een aantal kin-

deren. In juni wist de GON-leerkracht nog niet of zij in september terug mocht komen, bij de start van het ondersteuningsmodel. Ze mag uiteindelijk blijven, maar ze moet schuiven met de uren in haar pakket. Sommige kinderen gaan beter en meer begeleid worden, andere wat minder. Concreet betekent dit meer werk voor de leerkracht in de klas.

Je hebt in de zomer van 2016 lesgegeven in het vluchtelingenkamp in Calais. Hoe kwam je daar terecht?

Na inzamelacties voor het vluchtelingenkamp vond ik dat ik meer moest doen. Ik ben er in de grote vakantie een maand gaan wonen. Ik gaf in de voormiddag Frans en Engels aan volwassenen en in de namiddag les aan de kinderen. Het was vooral al spelend leren. Tarik, Nazir, Amed, Boubacar en de vele anderen, met hart en ziel kwamen ze naar de les. De eerste Franse woorden klonken aarzelend, maar zeer snel evolueerden ze naar een conversatie. Dit is een droom voor elke leerkracht. Zij hebben mijn visie op lesgeven en het menselijke contact dat ermee gepaard gaat fundamenteel veranderd. Daardoor heb ik opnieuw zin gekregen in de job die ik elke dag in Brussel doe. Dat is een enorm cadeau.

Ook daarover schreef je in je blog. Je ervaringen verwoorden is belangrijk voor jou?

Schrijven over wat ik meemaakte in Calais was niet gemakkelijk. Het was hard omdat ik alles wat ik gezien had opnieuw herbeleefde. Het was schrijven tot wenens toe. Ik zag daar elke dag zeer intelligente kinderen. Moesten die hier onderwijs volgen dan zouden die uitblinken. Daar zie je ze gefnuikt worden in hun kennis en hun toekomst. Dit meemaken terwijl ik les gaf is één ding, dat als schrijvend herbeleven valt zwaar. Maar ik kan niet anders dan over echte dingen schrijven. Ik wist niet dat ik dit in me had. Tot een medestudent van 18 tegen mij als 27-jarige zei dat ik goed schreef. Ik nam dat serieus. ■

Ik vind dat de beste leerkrachten daar zouden moeten werken waar de nood het hoogst is.

1. <http://community.dewereldmorgen.be/gaetan>

2. 15 juni 2017, in verschillende media. Zie ook www.vrtnws.be.